

ŚLIMAKI WODNE *GASTROPODA AQUATICA*

Andrzej Falniowski

Muzeum Zoologiczne Instytutu Zoologii
Uniwersytetu Jagiellońskiego,
ul. M. Karasia 6, 30-060 Kraków.

Poniższe zestawienie obejmuje 28 gatunków spośród krajowych ślimaków. Jest to liczba wysoka zważywszy, że w Polsce łącznie stwierdzono 56 gatunków słodko- i słonawowodnych należących do tej gromady zwierząt. Zestawienie to ma, niestety, charakter szacunkowy, bowiem dane o rzeczywistym aktualnym występowaniu poszczególnych gatunków są bardzo fragmentaryczne. Z jednej strony badania o charakterze faunistycznym nad tą grupą są ostatnio nieczęste, z drugiej - już te wycinkowe obserwacje wskazują na postępujące w zastraszającym tempie ubożenie malakofauny wodnej naszego kraju, zarówno pod względem jakościowym, jak i ilościowym. Stąd też szereg gatunków, do niedawna uważanych za pospolite, należy obecnie uznać za niewątpliwie rzadkie.

Trzeba tu zwrócić uwagę na pewną istotną właściwość fizjologiczną, charakteryzującą mięczaki: ich względną wrażliwość na zanieczyszczenia. Otóż ślimaki źle znoszą zanieczyszczenia wód, jeżeli pogarszają się warunki tlenowe (oczywiście wrażliwość jest różna dla różnych gatunków) lub w inny sposób zmieniają warunki siedliskowe, np. ograniczając rozwój innych organizmów. Natomiast powszechny u mięczaków mechanizm wbudowywania szkodliwych związków w różnego typu zmineralizowane struktury ciała pozwala tkankom na znoszenie stosunkowo wysokiego poziomu zanieczyszczeń. Oczywiście, obok zanieczyszczeń przemysłowych, istotnym zagrożeniem są zanieczyszczenia pochodzenia rolniczego (eutrofizacja wód nawozami, skażenie pestycydami). Bardzo ważnym zagrożeniem wodnej malakofauny są melioracje i inne działania zmieniające stosunki wodne w terenie. Obok tego szereg gatunków ginie w efekcie zniszczenia ich mikrosiedlisk, np. poprzez regulację rzek i inne prace hydrotechniczne.

Z charakteru zagrożeń wynika, że gatunki zamieszkujące wyłącznie czyste nizinne rzeki (*Valvata naticina* i *Lithoglyphus naticoides* - poza Bugiem, Wieprzem i paru mniejszymi rzekami na Pomorzu Zachodnim - już u nas nie występują) powinny się znaleźć w kategorii E. Niewiele lepiej

wygląda sytuacja gatunków typowych dla niewielkich zbiorników śródleśnych i śródłąkowych; te z nich, które wcześniej występowały nielicznie i na ograniczonej liczbie stanowisk, obecnie muszą być zaliczone do kategorii zagrożeń R lub V, lub nawet E - jak w przypadku *Lymnaea glutinosa*. Podobnie gatunki występujące jedynie na podwodnych łąkach Zatoki Puckiej, jak np. *Alderia modesta*, może już wyginęły w Polsce.

Źródła, jako siedliska niewielkie i izolowane, są na tyle zagrożone, że wszystkie gatunki ślimaków z rodzaju *Bythinella* należy umieścić w klasach R lub V. Stosunkowo największe szanse przetrwania mają tu gatunki pospolite, uważane za typowe dla jezior, stawów czy niewielkich rzek i strumieni, albo gatunki zdecydowanie eurytopowe.

SUMMARY

Out of 56 species of aquatic snails found in Poland, 28 (50 %) are threatened or rare. *Valvata naticina* and *Litoglyphus naticoides* are on the verge of extinction, and *Lymnaea glutinosa* and *Alderia modesta* are in a similar, critical position (category E). The main cause of the elimination of aquatic snails is chemical pollution, particularly from pollutants that reduce the abundance of macrophytes and spoil springs and the stages of river courses near springs.

LISTA GATUNKÓW - LIST OF SPECIES

PRZODOSKRZELNE PROSOBRANCHIA

Żyworódkowate *Viviparidae*

Viviparus viviparus (Linnaeus, 1758) . . . . R . . .

Zagrzebkowate *Bithyniidae*

Bithynia leachi (Sheppard, 1823) . . . . R . . .

B. troscheli (Paasch, 1842) . . . . V . . .

Wodożytkowate *Hydrobiidae*

Hydrobia neglecta Muus, 1963 . . . . R . . .

Źródłarkowate *Bythinellidae*

Bythinella austriaca (Frauenfeld, 1856) . . . . R . . .

B. cylindrica (Frauenfeld, 1856) . . . . R . . .

<i>B. metarubra</i> Falniowski, 1986	. . . . V . . . .
<i>B. micherdzinskii</i> Falniowski, 1980	. . . . V . . . .
<i>B. zyvionteki</i> Falniowski, 1986	. . . . R . . . .
<i>Marstoniopsis scholtzi</i> (A. Schmidt, 1856)	. . . . R . . . .

Namulłkowate *Lithoglyphidae*

<i>Lithoglyphus naticoides</i> C.Pfeiffer, 1828	. . E . . . .
---	---------------

Moitessieriidae

<i>Bythiospeum neglectissimum</i> Falniowski et Šteffek, 1989	. . . . V . . . .
---	-------------------

Rissoidae

<i>Rissoa (Rissostomia) membranacea</i> (J. Adams, 1797)	. . . . R . . . .
<i>R. (Pusillina) inconspicua</i> Alder, 1844 subsp. <i>albella</i> (Lovén, 1846)	. . . . V . . . .

Zawójkowate *Valvatidae*

<i>Valvata (Valvata) pulchella</i> Studer, 1820	. . . . R . . . .
<i>V. (Borysthenia) naticina</i> Menke, 1845	. . E . . . .

TYŁOSKRZELNE *OPISTHOBRANCHIA*

Hermaeidae

<i>Alderia modesta</i> (Lovén, 1844)	. . E . . . .
--------------------------------------	---------------

Limapontiidae

<i>Limapontia capitata</i> (O. F. Müller, 1774)	. . . . V . . . .
---	-------------------

Cuthonidae

<i>Tenellia pallida</i> (Alder et Hancock, 1842)	. . . . R . . . .
--	-------------------

PŁUCODYSZNE *PULMONATA*

Rozdętkowate *Physidae*

<i>Aplexa hypnorum</i> (Linnaeus, 1758)	. . . . R . . . .
---	-------------------

Błotniarkowate *Lymnaeidae*

<i>Lymnaea (Myxas) glutinosa</i> (O. F. Müller, 1774)	. . E . . . .
<i>L. (Stagnicola) occulta</i> (Jackiewicz, 1959)	. . . . R . . . .
<i>L. (Omphiscola) glabra</i> (O. F. Müller, 1774)	. . . . I . . . .

Zatoczkowate Planorbidae

<i>Anisus septemgyratus</i> (Rossmässler, 1835)	. . . . R . . .
<i>A. vorticulus</i> (Troschel, 1834)	. . . . R . . .
<i>Gyraulus laevis</i> (Alder, 1838)	. . . . R . . .
<i>G. acronicus</i> (Ferussac, 1807)	. . . V . . . .
<i>G. riparius</i> (Westerlund, 1865)	. . . . R . . .

	Ex	ExP	E	V	R	O	I	Σ
Łącznie Total	—	—	4	7	16	—	1	28